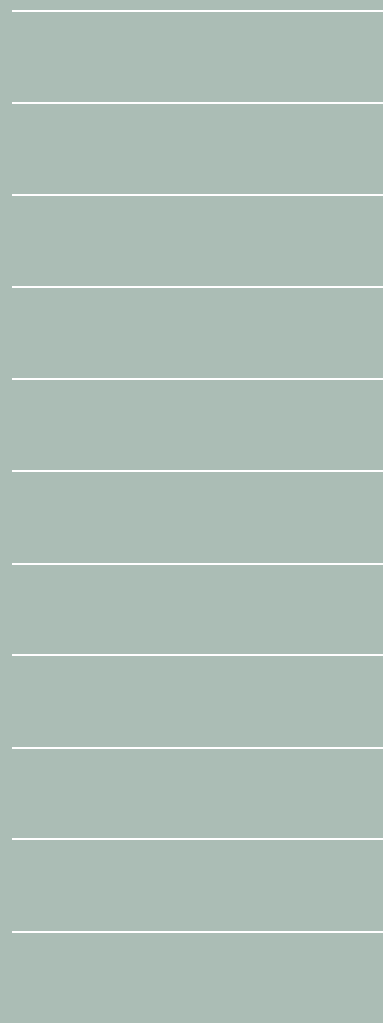

LIETUVOS BANKAS
EURO SISTEMA

BANKŲ APKLAUSOS APŽVALGA

2017

ISSN 2424-5518

2

**BANKŲ APKLAUSOS
APŽVALGA
2017 / 1**

Apžvalgą parengė Lietuvos banko Ekonomikos ir finansinio stabilumo tarnyba.

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

© Lietuvos bankas, 2017

Atliekant Lietuvoje veikiančių komercinių bankų ir užsienio bankų filialų apklausą, siekiama gauti informacijos apie aspektus, susijusius su bankų skolinimo veikla, kaip antai taikomus kreditavimo standartus, paskolų namų ūkiams ir įmonėms sąlygas, jų kaitos veiksnius, paskolų paklausą, bankų lūkesčius dėl tolesnės kreditavimo raidos ir kt. Apklausos rezultatų apžvalga skelbiama du kartus per metus.

Atliekant apklausą, bankų darbuotojų, einančių vadovaujamas pareigas paskolų teikimo padaliniuose, buvo prašoma atsakyti, kaip nuo 2017 m. sausio iki kovo mėn. pasikeitė jų atstovaujimų bankų nustatytos skolinimo namų ūkiams ir ne finansų įmonėms sąlygos ir kreditavimo standartai, kaip kito paskolų paklausa, kokie veiksniai labiausiai lėmė pasikeitimus ir t. t. Rengiant šią apžvalgą, naudoti apibendrinti duomenys, gauti Lietuvos bankui atlikus šešių komercinių bankų ir keturių užsienio bankų filialų (toliau bendrai – bankai) apklausą. Ji atlikta 2017 m. kovo mėn.

Apklausos rezultatų apžvalgoje pateikiama apibendrinta respondentų nuomonė ir ji nebūtinai parodo oficialią bankų, taip pat ir Lietuvos banko ar jo tarnautojų poziciją ir vertinimus. Apibendrinant nuomonę ir skaičiuojant vieną ar kitą atsakymą pasirinkusių bankų dalį, bankų atsakymai traktuojami vienodai, nepaisant jų užimamos rinkos dalies.

Apžvalgoje minimas rodiklis „procentų skirtumas“ yra apibrėžiamas kaip bankų, atsakiusių, kad skolinimo sąlygos griežtinamos (ar, pvz., didėja paklausa), dalies (procentais) ir bankų, atsakiusių, kad skolinimo sąlygos švelninamos (ar, pvz., mažėja paklausa), dalies skirtumas. Teigiamas procentų skirtumas reiškia, kad didesnė dalis bankų sugriežtino paskolų sąlygas, neigiamas (su minuso ženklu) – kad sušvelnino. Analogiškai procentų skirtumas aiškinamas apskaičiuojant paklausos ir kitų rodiklių pokyčius: teigiamas procentų skirtumas reiškia, kad paklausa padidėjo, neigiamas – kad sumažėjo.

Šios apžvalgos priedą su duomenų lentelėmis Excel formatu galite rasti Lietuvos banko interneto svetainėje. Apžvalgos lentelėse naudojamas rodiklis „vidurkis“ yra apibrėžiamas kaip svertinis vidurkis, atsakymams suteikiant tokius svorius: „labai sugriežtėjo (paklausa sumažėjo)“ – 1; „šiek tiek sugriežtėjo (paklausa sumažėjo)“ – 2; „beveik nepakito“ – 3; „šiek tiek sušvelnėjo (paklausa padidėjo)“ – 4; „labai sušvelnėjo (paklausa padidėjo)“ – 5. Vidurkio reikšmė, mažesnė už 3, reiškia, kad dauguma bankų sugriežtino skolinimo sąlygas, didesnė už 3 reikšmė – kad sušvelnino. Analogiškai vidurkio reikšmė vertinama apskaičiuojant paklausos ir kitų rodiklių pokyčius: mažesnė už 3 reikšmė reiškia, kad paklausa sumažėjo, didesnė už 3 reikšmė – kad padidėjo.

Nuo 2015 m. Lietuvoje veikiančių bankų apklausos rezultatai įtraukiami ir į euro zonos bankų apklausos, kurių viešai skelbia Europos Centrinis Bankas (ECB), rezultatus. Šioje ir ECB skelbiamoje apžvalgoje esantys rezultatai gali nesutapti, nes, atsižvelgiant į esamą praktiką, ECB yra pateikiami keturių didžiausių rinkos dalį pagal turimą turtą užimančių bankų apklausos rezultatai. Euro zonos bankų apklausos apžvalgą galima rasti ECB interneto svetainėje šiuo adresu:

https://www.ecb.europa.eu/stats/pdf/blssurvey_201704.pdf?ae4008c7f33e40f7e4eed7ed48a5ad51.

Bendros skolinimo įmonėms ir namų ūkiams sąlygos ir standartai per 2017 m. pirmąjį ketvirtį reikšmingai nesikeitė (žr. 1 pav.). Du bankai iš dešimties atsakiusiųjų nurodė, kad metų pradžioje šiek tiek sugriežtino skolinimo mažoms įmonėms standartus¹ (kiti 8 bankai teigė, kad skolinimo standartų nekeitė). Didesnėms įmonėms ir namų ūkiams paskolų standartai griežtėjo mažiau – po vieną banką nurodė, kad sugriežtino šių segmentų paskolų standartus, o kiti respondentai standartų nekeitė. Bendros skolinimo sąlygos² per pirmąjį ketvirtį nepakito nei įmonėms, nei namų ūkiams. Apklaustų bankų nuomone, per ateinančią ketvirtį paskolų teikimo standartai įmonėms turėtų nežymiai sugriežtėti, paskoloms būtų įsigyti – nesikeisti, o vartojimo kreditams – šiek tiek švelnėti.

Bankų teigimu, namų ūkių vartojimo kreditų paklausa per 2017 m. pirmąjį ketvirtį šiek tiek sumažėjo, o paskolų būstui įsigyti ir įmonių paskolų – nepakito. Pagrindiniai veiksniai, skatinę esamą nemažą būsto paskolų paklausą, buvo būsto rinkos raidos (įskaitant kainas) perspektyvos, bendras žemas palūkanų normų lygis ir didelis vartotojų pasitikėjimas. Įmonių poreikį skolintis labiausiai skatino išaugęs lėšų atsargoms ir apyvartiniam kapitalui finansuoti poreikis. Apklausos dalyvių vertinimu, per ateinančią ketvirtį vartojimo kreditų ir įmonių paskolų paklausa turėtų padidėti, o paskolų būstui įsigyti – šiek tiek sumažėti.

2017 m. pirmojo ketvirčio pabaigoje reikšminga dalis visų bankų suteiktų paskolų įmonėms ir namų ūkiams³ turėjo nustatytas vadinamąsias EURIBOR grindis⁴ (žr. 2 pav.). Respondentai nurodė, kad didžiausia dalis tokių paskolų buvo įmonių segmente, kur vidutiniškai 55 proc. tokių paskolų sumos sutartyse buvo įtvirtinta nuostata dėl žemiausios palūkanų normos ribos. Būsto paskolų segmente apie trečdalis paskolų sumos (31 %) turėjo nustatytą žemiausią palūkanų normos ribą. Vertinant visą bankų suteiktų paskolų įmonėms bei namų ūkiams portfelį, nustatytą žemiausią palūkanų normos ribą turinčių paskolų suma vidutiniškai sudarė 48 proc. viso portfelio.

Daugiausia apklausoje dalyvavusių bankų nurodė manantys, kad per artimiausius 12 mėn. naujų butų kaina didės iki 5 proc. (žr. 3 pav.). 9 iš 10 apklaustų bankų tikėjosi, kad per ateinančius 12 mėn. nauji butai pabrangs: 7 respondentai nurodė, kad tikisi nuosaikais, iki 5 proc. sieksiančio kainų prieaugio, dar 2 bankai tikėjosi spartesnio, 5–10 proc. kainų kilimo. Senos statybos butų kainų raidos perspektyvas apklausos dalyviai vertino kur kas nuosaikiau: 7 iš 10 bankų manė, kad per artimiausius 12 mėn. jų kainos nesikeis, dar 3 respondentai nurodė iki 5 proc. sieksiantį kainų ūgtelėjimą.

Didžiosios dalies bankų teigimu, disbalansų Lietuvos būsto ir komercinės paskirties NT rinkose šiuo metu nėra. 8 bankai iš 10 nurodė, kad disbalansų būsto rinkoje šiuo metu nėra, o komercinės paskirties NT rinkoje disbalansų formavimąsi įžvelgė 1 apklausoje dalyvavęs bankas.

Palyginti su 2010 m., šiandieniai būsto ir vartojimo paskolų teikimo standartai yra pastebimai griežtesni, skolinimas įmonėms taip pat griežtėjo, tačiau mažiau. Apklausos metu bankų buvo prašoma palyginti šiuo metu vyraujančius paskolų teikimo įmonėms ir namų ūkiams standartus su standartais, vyrausiais 2003 ir 2010 m. Respondentų vertinimu, tiek įmonėms, tiek namų ūkiams paskolos šiuo metu teikiamos taikant griežtesnius standartus nei 2003 m., tačiau lyginant su 2010 m., apie pusę apklaustų bankų nurodė, kad skolinimo įmonėms standartai reikšmingai nepakito, o paskolų namų ūkiams atveju 7 iš 10 bankų teigė, kad skolinimas griežtėjo. Tokie patys klausimai buvo užduodami ir kitiems euro zonos bankams. Rezultatai rodo, kad skolinimo standartai nuo 2010 m. griežtėjo ir euro zonoje, tačiau šiek tiek mažesniu mastu nei Lietuvoje (ypač paskolų namų ūkiams atveju) (žr. 4 pav.).

¹ Kredito standartai yra vidinės banko nuostatos, kuriomis remiantis suteikiamos paskolos. Jie apibrėžia bankui priimtinas besiskolinančiojo kriterijus: pajamas, turimą turtą, amžių, užimtumą. Standartai nustatomi prieš derybas su klientais dėl skolinimo sąlygų ir prieš priimant sprendimą dėl paskolos suteikimo ar paraiškos atmetimo.

² Skolinimo sąlygos – tai sąlygos, kuriomis bankas sutinka skolinti: paskolos ir užstato dydis, trukmė, skolinimo marža, lyginamasis palūkanų normos indeksas, su kuriuo siejama skolinimo marža, papildomi mokesčiai (sutarties sudarymo, administravimo ir kt.).

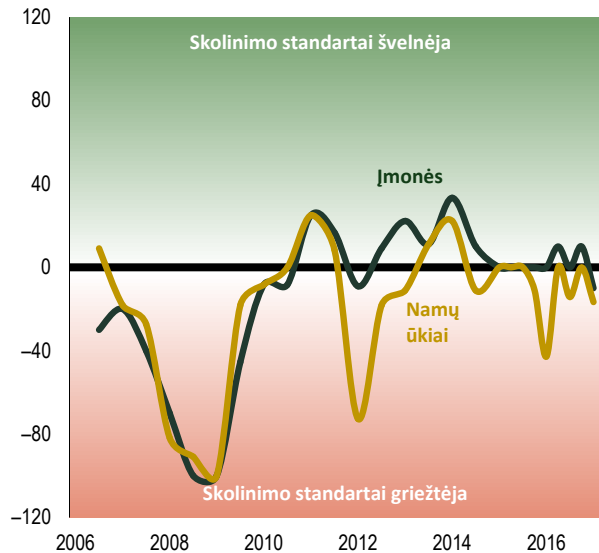
³ Vartojimo paskolos ir paskolos būstui įsigyti.

⁴ Lietuvoje veikiančių bankų teikiamų paskolų kainą dažniausiai sudaro skolininko marža ir kintamoji palūkanų dalis (pvz., EURIBOR). Tapusi neigiama, pastaroji mažina ir skolininko maržą, todėl naujoms paskolų sutartims dažnai taikoma sąlyga, pagal kurią neigiama tapusi EURIBOR norma yra prilyginama 0 proc.

1 pav. Paskolų privačiajam sektoriui teikimo standartai per ketvirtį reikšmingai nepasikeitė

Paskolų privačiajam sektoriui teikimo standartų kaita

Procentiniai punktai

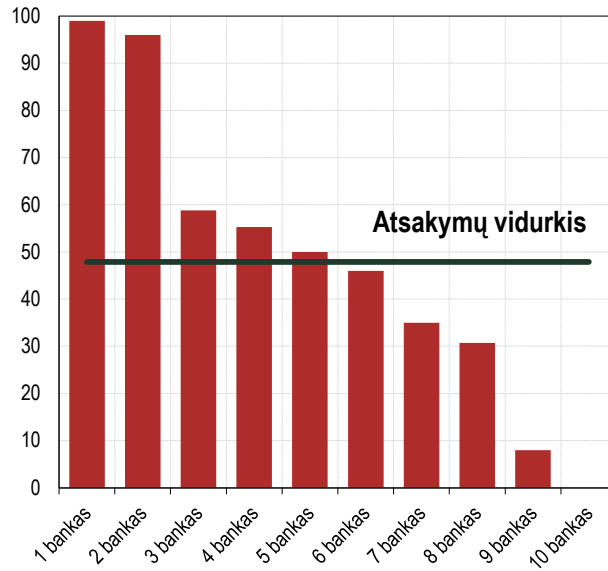

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.

2 pav. Reikšminga bankų paskolų dalis turi nustatytą žemiausią palūkanų normų ribą

Paskolų su sutartyse nurodytomis žemiausiomis palūkanų normos ribomis ir visų paskolų santykis

Procentai

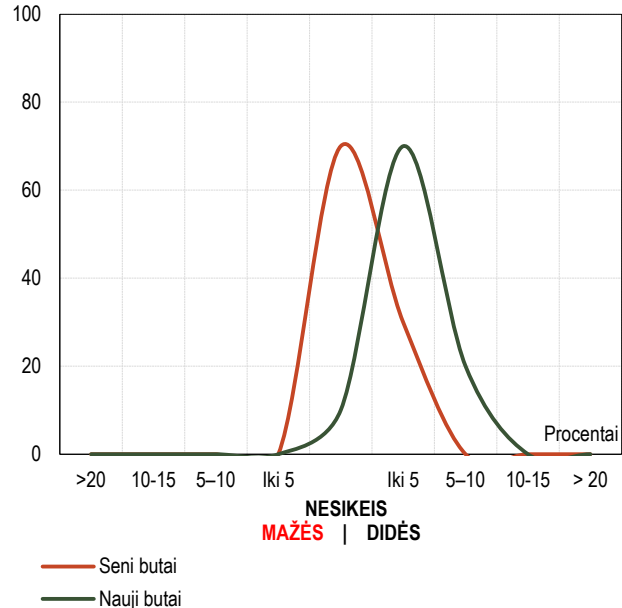

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.

3 pav. Didžioji dalis respondentų tikisi naujų butų kainas augsiant iki 5 proc.

Būsto kainų kaitos prognozės

Procentai

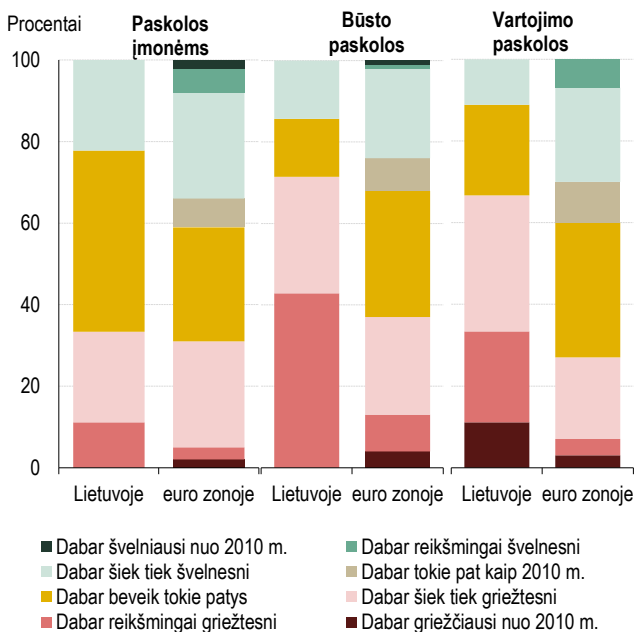

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.

4 pav. Kredito standartai nuo 2010 m. Lietuvoje griežtėjo labiau nei euro zonoje

Dabartinių ir 2010 m. taikytų kredito standartų palyginimas Lietuvoje ir euro zonoje

Procentai

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.